

**Prof.dr Slobodan Aćimović,
Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu,
Grupa predmeta za saobraćaj, infrastrukturu i logistiku**

U Beogradu 23.08.2023. godine

**KLJUČNE PREPORUKE
ANALIZE EFEKATA USKLADJIVANJA AKCIZNE POLITIKE NA
DIZEL GORIVO U SRBIJI SA POLITIKOM EU**

U skladu sa osnovnim ciljem svoje spoljne politike – punopravno članstvo u EU, Republika Srbija, Predsednik Srbije, Vlada Srbije i svi državni organi već duži niz godina harmonizuju sve aspekte ekonomske politike sa relevantnim EU zakonima i direktivama, uz uvažavanje najbolje inostrane i domaćeg poslovnog ambijenta. U nekim segmentima uređenja društva i ekonomije se to radi brže, negde sporije jer postoje određeni izazovi ili čak i otpori. Definitivno je oblast saobraćaja nešto gde postoje jasni i brzi koraci u ekonomskoj politici Srbije koja stremi ka EU standardima (značajno unapređenje saobraćajne infrastrukture u drumskom i od skora u železničkom prevozu je možda najbolji primer toga).

Ocena je da u segmentu uloge države u ekonomskoj politici domaćih saobraćajnih preduzeća, odnosno u sferi regulisanja obavljanja javnog transporta ima još dosta mogućnosti za harmonizaciju Srbije sa relevantnim pravnim aktima EU i najboljom EU praksom. Možda bi jedan od prvih koraka na tom polju moglo biti **uskladištanje akcizne politike na dizel gorivo za javne transportere u Srbiji sa politikom i najboljom praksom EU i određenih zemalja regionala**.

Poslednja “**Analiza efekata uspostavljanja konkurentnosti i neohodne korekcija fiskalne politike u domenu akcize na dizel gorivo**”, urađena u okviru Srbijatransporta (avgust 2023) pokazuje da bi se usklađivanjem akcizne politike Srbije na dizel gorivo sa relevantnom Direktivom EU dobilo na nekoliko polja:

- **Nesumljivo bi usklađivanje akcizne politike na dizel gorivo za javne transportere u Srbiji sa relevantnom direktivom EU 2003/96 bio više nego jasan doprinos generalnom političkom i ekonomskom putu Republike Srbije ka EU politikama i standardima;** sigurni smo da bi ovaku promenu akcizne politike u Srbiji pozdravila i sama EU, što bi bio jedan od naših dodatnih poena u prihvatanju EU standarda; pored toga što bi takva promena bila u skladu sa EU Direktivom, ona bi odgovarala i domaćoj poslovnoj praksi jer to vidimo kroz dobre primere regulisanja ove oblasti u regionu Zapadnog Balkana; dakle, **pravi primer win-win odluke**;
- **Promena akcizne politike u Srbiji u skladu sa EU standardima bi bila dodatna potvrda prihvatanja od strane Republike Srbije jednog od ključnih postulata EU politike - favorizovanja javnog transporta, odnosno legalne transportne privrede** (dakle, destimulacija prevoza za sopstvene potrebe, kao manje racionalnog, a koji vrše proizvodne, trgovačke i sve druge firme kao i građani); naime, jedan od ključnih stubova EU politike u domenu saobraćaja, koji se može sagledati u svakom segmentu

ekonomске politike u transportu je favorizovanje i značajno ulaganje u javni transport, odnosno komercijalnu transportnu privredu; podrška preduzećima kojima je prevoz osnovna delatnost u EU je veoma rasprostranjena i raznolika, uz istovremenu destimulaciju prevoza za sopstvene potrebe (kroz poreske destimulacije ili čak npr. i fizička ograničenja pri ulasku u velike gradove); **javni prevoz je uvek konkurentniji, energetski prihvativiji i troškovno racionalniji i stoga je generalno politika EU favorizovanje javnog prevoza i destimulacija saobraćaja za sopstvene potrebe; svi ti "ekonomski poeni" bi se dobili predloženom promenom akcizne politike na dizel gorivo samo za javne transportere u Srbiji;**

- **Dodatnim snižavanjem akcize na dizel gorivo samo sa javne prevoznike u Srbiji, odnosno nešto većom refakcijom akcize bi se unapredila konkurentnost legalne srpske transportne privrede, odnosno javnog prevoza, koji radi u funkciji proizvodnih, trgovinskih i svih drugih preduzeća (robni prevoz), odnosno svih građana (prevoz putnika);** nešto nižim akcizama bi se snizili operativni troškovi saobraćajnih preduzeća, spustilo bi se jako visoko učešće troškova goriva u prihodu (koje stalno raste zbog eksternih uticaja porasta cene nafte), što bi se moglo odraziti na nešto niže cene prevoza u putničkom transportu, ali i na efikasniji logistički system koji je srpskoj privredi neophodan, posebno u kontekstu stalnog privlačenja sve većeg broja stranih direktnih investicija; sve je jasnije da **značaj i efikasnost logističkih procesa "pravi razliku"** u konkurentnosti privrednih subjekata i privreda u celini, a kada se snizi trošak goriva, kao najvažniji logistički trošak, onda je to siguran put ka efikasnijoj logistici i nižim cenama finalnih proizvoda (posebno hrane) na rafovima naših prodavnica;
- **Dodatna refakcija akcize na dizel gorivo u Srbiji, koja bi se odnosila samo na javni sektor,** odnosno legalnu komercijalnu transportnu privredu, **srpske prevoznike približava tržišnoj poziciji prevoznika u regionu** (posebno prevoznicima iz Severne Makedonije, Crne Gore i BiH), jer je gotovo u svakoj zemlji regiona dizel gorivo jeftinije; time se dodatno podstiče konkurentnost naših prevoznika, **ali i otvara mogućnost za veću prodaju goriva na našim pumpama srpskim prevoznicima, koji bi u slučaju dodatnog snižavanja akciza na dizel gorivo gotovo sigurno kupili gorivo u Srbiji a ne odmah čim predju granicu;**
- **Dodatno bi se ovom merom uticalo na suzbijanje evidentne, svima vidljive pojave nelegalnih prevoznika i sive ekonomije u prevozu;** naime, i pored uspešno sprovedene fiskalizacije u putničkom prevozu, jasno je da i dalje postoje nelegalni prevoznici, koji rade na domaćim i posebno na medjunardnom linijama, koji mnogo toga ne plaćaju državi; nešto slično čak možda i više rašireno je u domenu medunarodnog teretnog prevoza; oblici sive ekonomije su različiti, ali je njihov ekonomski efekat veoma veliki u transportu; i pored aktivnog rada svih državnih organa na suzbijanju nelegalnih prevoznika, ocena je da se oni mogu istisnuti sa tržišta pre svega ekonomskim merama, od koji je jedna ključna – **samo legalni javni prevoznik ima mogućnost da uradi refakciju akcize na dizel gorivo i što je razlika između cene dizela na pumpama i cene nakon refakcije akcize veća, pada konkurenčnost nelegalnih prevoznika;**

- **Analiza Srbijatransporta je pokazala da bi predložena dodatna refakcija akcize na dizel gorivo samo za javne prevoznike u Srbiji mogla imati ekonomskog opravdanja, gledano iz projekcije mogućeg odnosa prihoda i rashoda budžeta Republike Srbije (na godišnjem nivou):**

- Procene su da bi se promenama u akciznoj politici na dizel gorivo samo za javni sektor transporta moglo uticati na smanjenje sive ekonomije u prevozu; to bi značilo prebacivanje određenih ekonomskih tokova iz sive u belu zonu, po osnovu čega bi država mogla dodatno da prihoduje oko 34 mil EUR;
- Smanjenjem akciza za javne prevoznike bi stimulisalo prevoznike u međunarodnom transportu (putnika i roba) da sipaju što više goriva na domaćim pumpama (a ne kao sad da sipaju gorivo čime predju granicu), što bi povećalo prihode domaćih naftnih kompanija, koje bi opet po tom osnovu više uplatile akciza, naknada goriva i PDV u budžet Srbije, kumulativno gledano za skoro 48 mil EUR;
- Smanjenje prihoda države od akciza, ako bi se dodatnom refekcijom akciza za dizel gorivo podstakla konkurentnost javne legalne srpske privrede bi na godišnjem nivou iznosilo oko 65 mil EUR;
- Finalno, odnos **neto efekata ove mere bi bio pozitivan, jer bi dodatni prihodi budžeta Rebulike Srbije mogli biti veći za skoro 17 miliona EUR** na godišnjem nivou (34 mil EUR + 48 mil EUR – 65 mil EUR = 17 mil EUR);

Na bazi svega, konkretan predlog je da se promeni akcizna politika Srbije na dizel gorivo sa dva aspekta:

- 1) **da se ukladi sa EU Direktivom, što iznosi 330 EUR akcize na 1000 litara dizel goriva, što bi značilo dodatnu refakciju akcize od 11,44 RSD po litru dizel goriva i**
- 2) **da se ta promena odnosi samo na javni transportni sektor, odnosno legalnu transportnu privredu, tačnije preduzeća koja voze u skladu sa svim pravilima i dozvolama i kojima se prevoz osnovna delatnost;** dodatna mogućnost postoji da se ostavi mogućnost državi Srbiji da napravi diferenciranje vozila kojima se omogućava uvećana refakcija akcize na dizel gorivo (na primer samo za vozila preko 7,5 tona).

Stoga **pozivamo Vladu Srbije i sva nadležna Ministarstva i druge nadležne institucije da podrže ovu meru, kao novi oblik fiskalne stimulacije efikasnijeg modela obavljanja javnog prevoza, ali i kao dodatni podsticaj za vršenje legalnog prevoza, odnosno značajno smanjenje sive ekonomije u transportu.** Ocenujemo da bi ovo bio **iskorak Srbije koji je u potpunosti sa politikom EU,** odnosno njenim aktivnostima podsticanja javnog saobraćaja, ovog puta primenjeno kroz niže troškove goriva koje čini značajan input za saobraćajnu proizvodnju i efikasniji logistički sistem.